

Hanna Kravchenko,
PhD, postgraduate of the “Education Institution Management” department of
the University of Management of Academy of Pedagogics Ukraine, Kharkiv

**Conceptual model of adaptive management development of the
cathedral system of institutes of post-education pedagogical formation of
Ukraine**

Annotation. *Determination of values of concepts «cathedral system», «adaptive management development of the cathedral system, is given in the article». Is considered the conceptual model of adaptive management development of the cathedral system, its functions, structure and komponent.*

Keywords: *adaptive management, cathedral system, conceptual model, the development of adaptive management.*

Ганна Кравченко, кандидат педагогічних наук,
докторант кафедри «Управління навчальними
зкладами і педагогіки вищої школи» Інституту
менеджменту та психології ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти» Академії педагогічних наук
України, м. Харків

**Концептуальна модель адаптивного управління розвитком
кафедральної системи інституту післядипломної педагогічної освіти
України**

Анотація. *У статті розглянуто визначення понять «кафедральна система», «адаптивне управління розвитком кафедральної системи». У межах дослідження розкрито значення концептуальної моделі адаптивного управління розвитком кафедральної системи для інститутів*

післядипломної педагогічної освіти, її функції, структуру та зміст компонентів.

Ключові слова: *кафедральна система, адаптивне управління розвитком, концептуальна модель, моделювання.*

Постановка проблеми

Вступ. У створенні внутрішньовузівської системи управління якістю освіти, із врахуванням довгострокової політики і місії післядипломної педагогічної освіти України, адаптованих до соціально-економічних умов сучасності, найважливішим чинником є організація роботи кафедри як головного структурного підрозділу інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Актуальність проблеми дослідження полягає в пошуку технологій конструювання моделі адаптивного управління розвитком кафедральної системи інститутів післядипломної педагогічної освіти (ІППО), що має багатокомпонентну, багатомірну управлінську систему та складну організаційну структуру.

У нашому дослідженні *кафедральна система* розглядається як *інтегральне утворення, що складається з кафедр (разом із структурними підрозділами), пов'язаних між собою взаємозалежними і взаємоузгодженими зв'язками для об'єднання зусиль з метою реалізації поставлених завдань у напрямках навчальної, методичної, наукової роботи.*

Адаптивне управління розвитком кафедральної системи (КС) ми визначаємо як системне, багатомірне та багаторівневе управління, яке охоплює всі кафедри, їх структурні елементи й системні зв'язки, узгоджує процеси управління та самоуправління, зовнішні вимоги та внутрішні мотиви учасників освітнього процесу, задає простір для управлінської та творчої конкретизації науково-педагогічної діяльності відповідно до реальної ситуації при збереженні стратегічних напрямів, сприяє

саморозвитку та самореалізації адміністрації, науково-педагогічного, студентського/слухацького колективів, обумовлюючи модернізаційні, трансформаційні і якісні процеси діяльності кафедр й оптимізацію зв'язків між ними [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Наукові основи моделювання систем різних видів і рівнів досить змістовно розкрито у працях зарубіжних і вітчизняних дослідників, зокрема М. Амосова, В. Афанасьєва, І. Бестужева-Лади, Т. Борової, Б. Глинського, О. Дахіна, О. Дейнеки, , Г. Єльнікової, Ю. Кулюткіна, В. Маслова, І. Новік, Г. Полякової, В. Пікельної, А. Стрепетова, З. Рябової, В. Штофа, Р. Шеннона та ін. Аналіз наукових досліджень показав, що абсолютна більшість фахівців вважають моделювання головною умовою ефективного управління.

Мета даної статті полягає в обґрунтуванні концептуальної моделі адаптивного управління розвитком кафедральної системи ІППО.

Виклад основного матеріалу

Кожна модель являє собою систему компонентів, які містять об'єктивну й достатньо повну інформацію про об'єкт або процес, що вивчається. У побудові концептуальної моделі адаптивного управління розвитком КС ми опиратимемося на етапи, виділені в роботах О. Дахіна, О. Орлова, В. Пікельної та інших. Зазначені автори виокремлюють: *постановку мети розв'язання проблеми за допомогою моделі; вичленовування основних компонентів системи, які становлять її суть; виявлення об'єктивно існуючих взаємозв'язків між компонентами системи; переведення компонентів системи на абстрактну мову (символіку); вибір способів зображення моделі та її побудова [1].*

У межах нашого дослідження ми формулюємо ціль побудови моделі як необхідність управління розвитком кафедральної системи інститутів післядипломної педагогічної освіти. Вичленовування основних її компонентів дозволяє виділити ключові дефініції та напрями розроблення. Зокрема, маємо на увазі методологічну складову, яка вміщує наукові підходи

до управління; теоретичні аспекти адаптивного управління, моніторингові дослідження якості; змістову складову, яка розкривається через бачення сутності та специфіки системи управління розвитком кафедральної системи інститутів післядипломної освіти та створення субмоделей адаптивного управління розвитком кафедральної системи на всіх її рівнях: ректор – проректори (адміністрація ІППО); проректори – керівники кафедр; керівники кафедр – співробітники кафедри (викладачі, методисти, лаборанти); співробітники кафедри – слухачі/студенти; діагностичну складову, яка передбачає описання процедури діагностування та розроблення інструментарію діагностики; корекційну складову – описання інтерпретації результатів та розроблення на цій основі програми розвитку кафедральної системи ІППО.

Розроблення *концептуальної моделі адаптивного управління розвитком кафедральної системи інститутів післядипломної педагогічної освіти* передбачає створення єдиного освітнього простору кафедральної системи (є системоутворювальним фактором). Структурними її компонентами визначено:

- *методологічно-цільовий* (мета, завдання, принципи, функції, наукові підходи адаптивного управління розвитком КС ІППО);

- *змістовий* (містить основні етапи адаптивного управління розвитком кафедральної системи (відповідно до функцій адаптивного управління з урахуванням структури інституту та рівнів управління): цілевстановлення, комунікаційна, моделювання, заміна, кооперація, самоспрямування, управління якістю, прогностичне регулювання за результатом та функція формування іміджу;

- *організаційно-управлінський* (суб'єкти й об'єкти управління розвитком кафедральної системи, адміністративні й психолого-педагогічні методи й форми адаптивного управління розвитком КС в ІППО);

- *оцінювально-діагностичний* (критерії, показники та рівні адаптивного управління розвитком кафедральної системи, система маркетингово-

моніторингового супроводу, методи й методики дослідження адаптивного управління розвитком кафедральної системи в ІППО на основі маркетингово-моніторингового інструментарію) [4].

Реалізація розробленої моделі дозволяє вирішувати *завдання методологічно-цільового компоненту*:

1. Вивчення та прогнозування вимог зацікавлених сторін до управління розвитком інституту післядипломної педагогічної освіти.

2. Підвищення якості післядипломної педагогічної освіти та її відповідність сучасним європейським стандартам, спираючись на ефективне використання потенціалу ресурсів кожного підрозділу кафедральної системи ІППО. координації та консолідації зусиль усіх суб'єктів освітнього процесу.

3. Усвідомлення адміністрацією ІППО необхідності розвитку організації в цілому (у т.ч. її структурних підрозділів).

4. Сприяння впровадженню в діяльність ІППО сучасних технологій адаптивного управління, що спрямовують розвиток організації.

5. Визначення шляхів удосконалення освітнього процесу, процесів управлінської діяльності керівництва.

6. Забезпечення управління проектуванням кваліметричних методик і процедур щодо спрямування їх на розвиток кафедральної системи.

7. Постійне здійснення моніторингу якості освітнього та управлінського процесів.

8. Неухильне виконання вимог системи адаптивного управління розвитком всіма керівниками та співробітниками, безперервне її удосконалення.

9. Розвиток та підвищення рівня професіоналізму керівників та науково-педагогічних співробітників, їх компетентності шляхом створення умов для професійного зростання, запровадження адаптивних технологій управління професійним розвитком.

Змістовий компонент включає такі основні етапи адаптивного управління розвитком кафедральної системи з урахуванням рівнів

управління: цілевстановлення, комунікаційний, моделювання, заміна функція, кооперація, самоспрямування, управління якістю, прогностичне регулювання за результатом та функція формування іміджу.

Організаційно-управлінський компонент відображає суб'єкти (адміністрація, керівники кафедр (методичних підрозділів), науково-педагогічні працівники, студенти/слухачі) та об'єкти (освітнє середовище, організаційно-управлінська компетентність, професійна компетентність професорсько-викладацького складу, результати освітньої діяльності у напрямках навчальної, наукової та методичної роботи, ефективність розвитку освітньої системи) управління розвитком КС ІППО; форми: індивідуальні (бесіди, консультації, психолого-педагогічна підтримка); групові (засідання тимчасових творчих колективів та цільових творчих колективів, тренінги, спецкурси, тематичні круглі столи); методи (адміністративні: зауваження, заохочення, мотивація, делегування тощо) та психолого-педагогічні (групова дискусія, коучинг, case-study тощо) методи адаптивного управління розвитком кафедральної системи. Організаційно-управлінський компонент пов'язує всі елементи системи в єдине ціле й забезпечує зв'язок із зовнішнім середовищем [5].

Особливе місце у моделі займає *оцінювально-діагностичний компонент*, який містить критерії, показники та рівні ефективності адаптивного управління розвитком КС ІППО, очікуваний результат, представлений системою освітнього маркетингово-моніторингового супроводу якості управління розвитком КС ІППО (моніторинг розвитку освітнього середовища, моніторинг розвитку професійної діяльності науково-педагогічних працівників, моніторинг розвитку управлінської компетентності керівників кафедр/методичних підрозділів, моніторинг результатів освітнього процесу, моніторинг розвитку кафедральної системи (освітньої системи), яка реалізується за допомогою розробленого маркетингово-моніторингового діагностичного інструментарію [3].

Модель адаптивного управління розвитком кафедральної системи

ІППО виконує такі *функції*, як:

- організаційну (створення єдиного інформаційного простору);
- аналітико-прогностичну (збір інформації про розвиток учасників кафедральної системи, виявлення проблем і формування мети їх розвитку, визначення концептуальних орієнтирів управлінської діяльності щодо розвитку кафедральної системи та організації в цілому);
- інноваційно-впроваджувальну (вивчення та узагальнення передового управлінського та педагогічного досвіду, організаційне забезпечення наукової та дослідно-експериментальної діяльності кафедр в ІППО, забезпечення взаємозв'язку кафедр між собою, методичними підрозділами та кафедрами інших вищих навчальних закладів);
- інформаційно-методичну (забезпечення підрозділів кафедральної системи ІППО нормативною та навчально-методичною інформацією);
- оцінювально-діагностичну (систематичне оцінювання якості управління розвитком КС ІППО та аналіз динаміки виявлених змін, моніторинг розвитку кафедральної системи на підставі поєднання адміністративного контролю та самоаналізу діяльності педагогічних колективів кафедр та методичних підрозділів);
- корекційну (ухвалення управлінських рішень і їх реалізація).

Таким чином ми розглянули модель адаптивного управління розвитком кафедральної системи інституту післядипломної педагогічної освіти, використання якої дасть змогу накопичувати інформацію про рівень розвитку структурних підрозділів учасників кафедральної системи практично в усіх напрямках їх діяльності.

Висновок. Запропонована концептуальна модель адаптивного управління розвитком кафедральної системи є підсистемою цілісної системи управління інститутом післядипломної педагогічної освіти, а її системотвірним фактором стало створення єдиного освітнього простору кафедральної системи в інститутах післядипломної педагогічної освіти.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі

Наступним завданням нашого дослідження є розкриття технології реалізації концептуальної моделі адаптивного управління розвитком кафедральної системи інституту післядипломної педагогічної освіти.

Список використаних джерел

1. Єльнікова Г. В. Моделирование процесса адаптивного управления развитием кафедральной системы институтов последипломного педагогического образования / Г. В. Єльнікова, Г. Ю. Кравченко // Science and Education: materials of the VI international research and practice conference, Munich, Yune 27–28, 2014 ; publishing office Vela Verlang Walckraburg – Munich – Germany, 2014. — P. 332–340.
2. Кравченко Г. Ю. Адаптивне управління розвитком кафедральної системи інституту післядипломної педагогічної освіти на основі факторно-критеріального моделювання / Г. Ю. Кравченко // Нова педагогічна думка. — 2014. — Вип. 3(79). — С. 26–36.
3. Лунячек В. Моніторинг діяльності кафедри в системі післядипломної освіти / В. Лунячек, З. Рябова, Л. Ярещенко // Нова педагогічна думка. — Луганськ, 2003. — № 3–4. — С. 7–12.
4. Рябова З. В. Наукові основи маркетингового управління навчальним закладом [Текст] монографія / Зоя Вікторівна Рябова. — К.: Педагогічна думка, 2013. — 268 с.
5. Фесік Л. І. Застосування адаптивного управління у вищих навчальних закладах першого рівня акредитації [електронний ресурс] / Л. І. Фесік // Теорія і методика управління освітою: електронне наукове фахове видання. — 2008. — № 1. — Режим доступу : tme.umo.edu.ua/docs/1/08flipra.pdf